

Autor: Bc. Nicola Turošíková
Obor: Přn-ČJn-SZn
Datum odevzdání posudku: 5. 5. 2023
Oponent diplomové práce: Mgr. Lukáš Rokos, Ph.D.

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

Výuka vybraných témat biologie člověka prostřednictvím didaktických her na 2. stupni základní školy

Předložená práce obsahuje 66 stran textu, 28 stran příloh a celkem je v práci citováno 50 literárních zdrojů. Cílem diplomové práce bylo vytvořit autorské didaktické hry vztahující se k učivu o dýchací, trávicí a vylučovací soustavě člověka.

Obsahová stránka

Hned v úvodu je čtenář seznámen s výzkumnými otázkami, ale hned v tomto bodě se setká s tím, že jejich formulace není zcela správná. U výzkumných otázek se v pedagogickém výzkumu totiž očekává širší odpověď přinášející obohacení dané problematiky, tudíž by na ně nemělo být možné odpovědět pouhým „ano/ne“.

Literární přehled se zaměřuje na přípravu na vyučující hodinu, aktivizační metody, didaktické hry a popis učiva vybraných učebnic přírodopisu a příslušných pracovních sešitů. Z mého pohledu jsou v literárním přehledu příliš často užívány odrážky, text je zkratkovitý či heslovitý a čtenář nezískává ucelený pohled na problematiku. Jednotlivé pasáže by bylo vhodné lépe logicky provázat a více se odkazovat na samotné zaměření práce (tzn. více vysvětlovat, proč dané poznatky jsou uváděny a čím jsou zásadní pro samotné návrhy didaktických her).

V literárním přehledu jsou pasáže, které se do této části práce nehodí (např. „Ze zkušenosti autorky práce vyplývá, že autorské didaktické hry by měly být vytvořeny v souladu s RVP ZV.“, popř. „Autorka práce považuje za vhodné zařazovat didaktické hry do výukových hodin, kde jsou probírána témata z biologie člověka, samozřejmě po důkladné přípravě pedagogem, a to do jakékoliv fáze vyučovací hodiny, jelikož mají na žáka pozitivní vliv a jsou u nich oblíbené.“). V obou případech se jedná o subjektivní domněnky a rozhodně by bylo vhodné taková tvrzení podložit ještě příslušnými citacemi. Určitě by zejména k druhému úryvku bylo možné nalézt spoustu relevantních zdrojů, ale autorka by musela pracovat ve větší míře i se zahraniční odbornou literaturou.

Kapitola věnující se popisu učebnic je poměrně nepřehledná a pro lepší orientaci by bylo vhodné doplnit například shrnující tabulku. Následující pasáž s názvem „Zhodnocení učebnic“ je vlastně je souhrnem toho, co učebnice, resp. pracovní sešity, obsahují, ale chybí zde hlubší porovnání. Prospěšná by byla například stručná obsahová analýza, aby bylo patrné, s jakými pojmy se žáci v jednotlivých učebnicích setkávají a tyto informace by pak bylo možné použít i při sestavování samotných didaktických her. Navíc je závěrečné zhodnocení opět subjektivní (viz „Výborně propracované učebnice autorka shledává učebnice Přírodopis

Biologie člověka ... a nejméně propracovanou a atraktivní, ačkoliv obsahuje mnoho fotografického materiálu“). Vzhledem k tomu, že nebyla provedena detailnější analýza, nejsou uvedena kritéria porovnávání daných učebnic, tak je takový soud o propracovanosti vcelku nerelevantní.

V literárním přehledu autorka uvádí, že nejúčinnějším způsobem výuky je kombinace tradiční výuky s aktivizačními metodami. Nabízí se zde tedy zásadní otázka, proč nebyla srovnávána hodina „klasická“ s hodinou obohacenou o aktivizační prvky. Z popisu výzkumu totiž vychází, že je srovnávána hodina „klasická“ a hodina s výukou prostřednictvím didaktických her. Samotné metodické nastavení výzkumu je dost chatrné a vykazuje z pohledu pedagogického výzkumu nedostatky a neobsahuje všechny potřebné informace. Otázkou je, do jaké míry mohla tyto nedostatky autorka práce sama ovlivnit – určitě by pomohlo se lépe seznámit s literaturou věnující se pedagogickému výzkumu, kde jsou často uvedeny i modelové příklady, které lze následovat. Popis metodického zpracování her je poměrně zmatečný a chybí v něm odkazy na metodologii věnující se této problematice, tzn. tuto kapitolu bylo možné lépe provázat s literárním přehledem, což by velmi dobře fungovalo.

Postrádám informaci o tom, zda učitel z praxe je učitelem v obou třídách, kde výuka probíhala, chybí trochu bližší charakteristika školy (např. charakteristika školního vzdělávacího programu), není uveden bližší popis, co bylo náplní hodin či jejich stručný harmonogram. V práci je uvedeno, že „V experimentální skupině autorka vyučovala prostřednictvím didaktických her (...). V kontrolní skupině probíhala běžná výuka.“ Tuto tzv. „běžnou výuku“ je však potřeba charakterizovat a není zde uvedena informace, kdo výuku v kontrolní skupině vedl, zda také autorka práce či učitel. Samotný popis výuky v kontrolní skupině je nedostatečný a jedinou informací jsou prezentace přiložené do přílohy. U statistického zpracování je nadbytečné uvádět veškeré výpočtové vzorce, jelikož autorka výpočty prováděla v počítačovém programu a pevně věřím, že čtenář ví, co je celkový počet (který pak mimochodem u jednotlivých grafů a tabulek není ale uváděn), zná aritmetický průměr, směrodatnou odchylku apod.

Hlavní část práce tvoří návrh didaktických her. Jejich popis je ale také poměrně nepřehledný a jako čtenář jsem se několikrát ztratil, jelikož nebylo dostatečně rozlišeno, co je popisem hry, které věty jsou již ukázkami otázek atd. Bylo by vhodné lépe pracovat s nadpisy a odlišením různých typů textu. Možnou otázkou je, zda by samotná náplň her neměla být spíše v příloze a do hlavního textu práce uvádět jen ilustrativní příklady a na přílohy odkazovat.

Z předloženého textu vlastně vyplývá, že autorka převzala koncepty her z již vytvořených her, do nichž pak zakomponovala učivo biologie člověka, což není chybou, ale je pak námětem do diskuze, do jaké míry jsou hry skutečně „autorské“. Texty, s nimiž je v hrách pracováno, jsou často velmi podobné úryvkům, které jsou v příslušných učebnicích přírodopisu. Je opět otázkou, zda by zde právě nebyl prostor pro inovativnější zpracování.

U samotných didaktických her postrádám formulaci vzdělávacího cíle a na několika místech lze nalézt nesprávně formulované otázky (zejména ve smyslu „jaké vs které“), tudíž je na ně možné odpovědět mnoha způsoby. Jak již bylo zmíněno, tak u „tradiční“ výuky jsou přiloženy pouze tři prezentace (uvedeny v příloze práce), které jsou však z didaktického hlediska spíše průměrné, ne příliš přehledné a obsahují hodně textu. Těžko si čtenář z tohoto materiálu udělá představu o průběhu výuky v kontrolní skupině.

Další část práce tvoří srovnání dopadu užití didaktických her v porovnání s „tradiční“ výukou na znalosti žáků v dané problematice. Nabízí se stále opakující se otázka, zda výzkum realizovaný ve dvou třídách s celkem 36 respondenty má význam pro kvantitativní statistické zpracování. Autorka nicméně data prezentuje přehledně pomocí grafů a slovního popisu, v němž se zaměřuje na vyhodnocení vybraných otázek z pretestu a posttestů, které se týkají sledovaného obsahu. Některé interpretace jsou však zavádějící. Příkladem je následující pasáž: „Z průměrných výsledků v pretestu vyplývá, že experimentální skupina měla před výukou zcela identické znalosti jako kontrolní skupina“), kde však při bližším pohledu do tabulky s daty zjistíme, že jedna skupina má průměrnou hodnotu výsledků 7.56 b., zatímco druhá 8.5 b., což opravdu nelze označit jako identickou hodnotu.

Ve vztahu k diskuzní části musím konstatovat, že autorka práce spíše zopakovala výsledky a odkazuje opět i na některé z grafů. Často se jedná i o odhady samotné autorky, které by bylo velmi vhodné doplnit také srovnáním s relevantními výzkumy či s odbornou literaturou. Výsledky jsou v tomto případě srovnávány téměř výhradně s kvalifikačními pracemi, ale chybí zde zásadní informace o těchto pracích. Tyto práce se totiž sice věnovaly také užití didaktických her, ale není zcela jasné uvedeno, zda byly tyto hry na stejných principech jako hry obsažené v této práci, jak s nimi bylo pracováno a jak byly vyhodnocovány. Při důkladnějším pročtení si čtenář uvědomí, že jsou vlastně porovnávány výsledky, které porovnávat nelze. Nabízí se otázka, proč autorka neprovedla srovnání i se zahraničními zdroji, kde je problematika zařazování didaktických her do výuky výrazně rozpracována a jsou sledovány různé aspekty. Stejně tak na didaktické hry a jejich užití lze nahlížet i z pohledu psychologie a pedagogiky a větší rozpracování tohoto pohledu v celé práci bohužel postrádám. Jedná se o poznatky, které by diskuzi pozvedly na vyšší úroveň.

Formální stránka

Práce obsahuje části, které jsou pro kvalifikační práce běžné, a je logicky strukturovaná. Ze stylistického hlediska se jen občas objevují překlipy, nesprávné tvary slov či nepřesné formulace, které ale pak působí, že věta není jednoznačná a čtenář se v textu ztrácí. Převzaté informace a jejich parafráze jsou v textu ve většině případů řádně vyznačeny a správně citovány dle jednotné citační normy (převážně APA6, u několika zdrojů je použita APA7).

Závěr

Autorka splnila stanovený cíl a vytvořila didaktické hry věnující se vybraným kapitolám z biologie člověka na 2. stupni základní školy. Samotné hodnocení efektivity užití didaktických her je však zatíženo metodologickými nedostatky, které bohužel celkový dojem z práce sráží. Lze říci, že pokud by se autorka důkladněji zaměřila na reflexi žáků a učitelů z praxe, tak by dané poznatky byly pro diplomovou práci přínosnější a mohly by podpořit implementaci navržených her do praxe.

Samotný závěr, že „po porovnání experimentální a kontrolní skupiny bylo je zřejmé, že výuka prostřednictvím didaktických her žáky více bavila a přišla jim atraktivnější...“, není zcela překvapivý. A pokud se vrátíme zpět k informaci z literárního přehledu, že nejúčinnějším způsobem výuky je kombinace tradiční výuky s aktivizačními metodami, tak se domnívám, že toto mělo být hlavní poselství celé práce (i přes metodologické nedostatky), že by se měly

jednotlivé metody a formy vhodně propojovat, avšak tato informace v závěru nikde bohužel nezazní.

Otázky a komentáře

- Na základě zjištěných výsledků bych se chtěl autorky zeptat, v čem tedy spočívá přínos využití didaktických her ve výuce?
- Sama autorka v práci uvedla, že cílem je vytvořit „didaktické hry, které by mohly být přínosné především pro pedagogy a žáky“. Uveďte, prosím, některé konkrétní příklady přínosu pro pedagoga.
- V diskuzi práce se objeví věta „Efektivita autorských didaktických her závisí na mnoho faktorech“, ale tyto faktory nejsou detailněji diskutovány. Můžete uvést konkrétní příklady faktorů a jejich ovlivnění efektivit didaktických her?

Diplomovou práci doporučuji k obhajobě a navrhuji klasifikaci „dobře“.

Lukáš Rokos, v.r.

Podpis oponenta diplomové práce

V Českých Budějovicích dne 5. 5. 2023

Stupeň klasifikace	v ýborn ě	velmi dobře	dobře	nevyhov ěl
---------------------------	-----------	-------------	--------------	------------